

Tecken och förbud till dödsfall.

De gamla hade för så många "märken", som kunde tydas som tecken till dödsfall, "då bär nåt", sade man. särskilt vid julen kunde man göra sådana iakttagelser. Man kunde då få reda på, om det blev många dödsfall i bygden under det kommande året. Den i julnatten vandrande "årsångaren", som ju fick se och höra så mycket, fick även reda på vilka som nästa år kommo att "stau lik". Man kunde få se "likfåra" (begravningsföljen) och höra hur man "sjöngde ut lik". Det har även funnits andra personer än årsångaren som sett mera än andra och såklart möta likfåradar.

I julkrållan brukade man gå ut och kitta in i ett fönster, medan folket satt vid juldorset. Påg man då någon huvudlös, var detta ett såklart tecken att denne ej hade långt kvar.

ald leva. På jultjus, kura det brann ner,
och i askan, efter julbrasan kunde man se
om det blev dödsfall i huset under året.
Om granarna under julnatten på snön
"strödde mör gråc" (gråc = barr), så ströddes det
vara ett tecken på många dödsfall.

Aven vid andra tiden än julen hade man
tecken som "både dr". Om gärdshanden började
att ihållande ljuta om nätterna, blev det
snart sorg i gården. Skreta ugglan sitt
"klå vitt klå vitt" i närheten av boningshuset,
så var det alldeles säkert, att man snart
fick klåda lik där. Got Luppen på krällen
var detta också ett sorgetecken. Om en fågel
satte sig på fönsterbrädan och hackade
på glasrutan, då "hackade den ut nien" d. v. s.
det blev snart lik i huset. Låg någon sjuk
och man hörde knäppningar i tak, väggar eller

möbler, då var den sjuke ej "santa pau", blev
ej mera bra igen. När förtön hölls för någon
sjuk i kyrkan och "bonuna gick löda", så
troddes sjukdomen vara boddlig. Man brukade
därför alltid säga "hä bonuna gick fram."

Dödsbudskapet.

När ett dödsfall inträffat, drog man genast
för gardinerna för fönstren i sjukhuset, eller
fällde ner dem, om de voro uppfästade på
något vis. Därför kunde man alltid genast
utifrån se om någon dött i ett hus. Gardiner-
na fingo sin hänga så lilla den döde hade
kommit i jord. När begravningsfolket kom
tillbaka från kyrkan så hade man sednat
gardinerna som vanligt. Dödsannonser i
tidningarna bli vanliga först efter år 1910. Ungefär
samtidigt började man använda tryckta "begravningsbrev."

Den döde.

Man brukade känna på fötterna om döden
nalkades, ty när fötterna kallnade och
"öjnabaungen" frustade var döden nära.

När så den sjuke "slutad" gick liket
ligga i sin säng en stund och man läste
stilla lämpliga böner och psalmer. Dödiga
samtal fördes så lyst som möjligt.

Från sängen brukade liket överföras till
sofflock lagt på bockar eller utes på stolen.

Ögmen tillslöts och pengar lades på
ögonlocken. Under hakan lades en psalmbok.

På varje trakt fanns vanligen någon gammal
som brukade tvätta och "klä lik", och hon
håntades omedelbart. Tvättningen och
kamningen utfördes innan den döde
hade kallnat. Lingen gjordes som så fort
man hade flyttat den döde och sängkalmen

bars ut och brändes och sängkläderna
hängdes ut till luftning.

Kistan och svepningen.

Efter tvättningen drogs nytt linne på den
döde. Har det en gift person, så hade brud-
gumskjortan eller brudeårken gömts undan
för detta ändamål. Tärskilda strumpor
syddes av vitt linne och drogs på fötterna
och över ansiktet lades en "svettduk".

På fick den döde sedan ligga tills man fått
kistan färdig. Den dödes ringar har man
visst dragit av innan liket lades i kistan.
De gamla vigselringen fanns i bevar.

Färdiga likkistor fanns ej att köpa förrän
in på 1900-talet. Likkistor gjordes ej av
vem som helst, ty den som börjat göra sådana
fick sedan hålla på. Men det fanns ty-
sniskare eller några händig bonde som också

var kunnig och villig att göra likbistor.
När han tagit mätt av den døde, måste han
så fort som möjligt söka få kistan färdig.
Kistan gjordes vanligen av granträder och
var smalare mot benändan. I äldre tid
målades den alltid svart. Man använde
limvattnet och kimrök. Medan färgen var
fuktig strödde man på krossade stenkol.
En fattigmannaskista kunde svärkas med
blott och rost. Snickaren utförde också
målningen. Vid 1900-talets början fanns det
färdiga beslag av bår, såsom handtag
och skruvar i form av kors. Innan sådana
skruvar fanns, hade man fått spika igen
kistan. I kistan lämnade snickaren
hyvelspånar. Det har varit vanligt att
den døde fått något med sig i graven,
något som han lyckts om eller haft kist.

Gamla lödgravare har berättat, att de i
grävar funnit brännvinsflaskor. Det har
berättats om en gammal man, att när
han låg på sin dödsbädd han kallade
till sig sonen och tillrade honom att lägga
hans pengarpung i likkistan. Sonen undrade
vad detta skulle tjäna till. Men den gamle
sade: "Å du lill, penga di gålla i alla Lenn".

Dagen före begravningen pyntades liket.
I kistan lades blommor och myrtenkvistar
och utanpå kistan fästades en girland
av lingonris eller vintergrön. Ibland
fästes på kistlocket en krans av vinter-
grön. I kistans handtag stukos de vita
linnehandkläderna, som man skulle bära
kistan med. De hade vackra spetsar i
ändarna. Vid avfärden till kyrkan lades
handkläderna upp över kistlocket.

På barnkistor fästade man pappersblommor i hörnen och på kistans lock sattes en liten krona av ståltråd, som klätt med kulört papper och med granna pappersblommor och blad. Kronan stod på ett papper, varpå präntats den dödes namn och en psalmvers. Kronan togs hem från kyrkogården och hängdes upp i hemmet som minne från det döda barnet. På en del håll, såsom i Pjösås socken hängdes barnkronor och minneskransar upp i kyrkan. Öden med kronor som kistpyrdnad för barn är känd i Väcker-sång ända från 1850-talet, men den lär varit senare ha upphört.

Likkammare.

Flade man göts om utrymme i sjukhuset. Då ordnade man där ett särskilt likrum.

På väggarna och för fönstren hängdes tapeter,

så det blev kalomörker i rummet. Fina arbutus
ställdes i hörnen och hackat gräs ströddes
på golvet. Den friska barndoften följde
liklukten. I sommarlid kunde man ställa
in granbark för detta ändamål och i senare
tid har man också använt klockkalke.

I ett riktigt fint likrum fästade man på
bakanet framför den dödes huvud hennes
initialer med svarta ullkardor och vid huvudet
sattes ljus. Men ett sådant likrum var
mera ovanligt, ty rummen i sorgshuset
behövdes vid "vaknatten" (gravölet). Vanligen
bars den döde ut på logen och likrum
ordnades där. Kistan ställdes på bänkar och
golvet beströddes med gräs.

I kvällen före begravningsdagen kom
man med förningarna till begravnings-
kalanet. När dessa fått bekräftat, det var

vanligen ungdom eller tjänstefolk som fick gå med förningen, så skulle de få "si likest", som då måste vara pyntat och i ordning.

Barn fingo också gå och titta på likest. När man såg ett lik, måste man röra vid det innan man gick lårefrin, annars kunde det bli skadliga följder. Barn som led av en sorts "skåron" kunde bli borta om de föddes under likkistan.

I tidig morgonstund begravningsdagen bars kistan ut på gården framför boningshuset och ställdes inom en fyrkant av unggranar. På en del håll har man knäckt topparna på dessa granar. Här fick begravning Gästarna se på likest. Peden med likgranar är ännu allmän.

Risning för lik.

Vid sorgshuset farstadsdörs gattas tvärs ställiga

enar, en på vardera sidan om dörran, och dessa enar fingo stå kvar långt efter begravningen eller tills de blivit riktigt lösa. På denna enar ställas vid sjukhusets dörr in i lag.

På de vid begravningsgårdar och vid gårdar och småställen utefter kyrkvägen "sisades för liket" på vägen. Risningen utfördes mycket omsorgsfullt. Man kunde få se många riktigt konstnärliga mönster utlagda på vägen för att hedra den döde.

På inget enda ställe hade man risat lika. Från sjukhuset risade man ut till stora vägen och en pit på denna. Risningen avslutades med ett kors mot kyrkan. Med finkhackat gräs lades bransar, kors och treanlar m. m. och med "gräs" (lös barr) lades den dödes initialer på vägen.

På risningen kunde man se om det var

ett barn eller en äldre person som var död.
Risningen för barn var något olika äldre.

För barn sattes små ungefär glushöga gran-
ruskor på båda sidor om vågen i kanten av
risningen. Dessa smågranar voro klädda
med vita och kulörta pappersemor.

Den måldriga seden att riva för lik före-
kommer ännu, men numera rivs man lika
för barn och äldre.

Likbår och Liksagn.

När man i äldre tid bar de döda till kyrkan,
använde man en bår, varpå kistan var ställd.

Likbåras funnos vid kyrkan och dagen före
gingo två män gå och hämta en bår.

På den tiden gingo begravningsgästerna och
männen skiftade om sitt bår. Begravning
har långt in på 1900-talet kallats "vakenat".
Kanske den benämningen härleder från den

Tiden man bar liken till kyrkan. När man hade en hel mil och därutöver till kyrkan, då måste man upp i tidig förmiddag samlas i soighuset och det blev alltså en vaknatt. Det blev en rätt dryg färd, varför man från begravningsgården medförde korgar med "mellanmål", som begravningsgästerna blev trakterade med före hemfärden. Över kyrksåktaren inbjöds och han brukade långt fram i tiden få sig en matkorg från palatskitchen. Fram i början av 1800-talet var många vägar knappast framkomliga med kördon, varför man ju måste bära de döda till kyrkan. Från Östans kyrkans rote, som har ungefär en mil till Håckelsjöns kyrka, förbättrade vägen år 1828, men man fortsatte ändå bära liken, ty ingen ville bryta mot den gamla seden. Uppvecklarens mormors far, Anders Johansson

i Boaryd, var den förste som körde tik från denna rote och det hände nog på 1840-talet. Men när bara någon vågat bryta den gamla föreställningen att liken skulle bäras, så fortsatte man därefter att köra dem och de sörjande och gästerna åkte efter likvagnen i sina anspännarsvagnar och hävar. Fläktingarna följde närmast efter likvagnen. Innan man börjat med särskilda likvagnar, ansände man en vanlig vagn, men den skulle helst drags av två hästar, om möjligt svarta. På denna vagn fästes sex små granar, ungefär almshögs, tre på vardera sidan om kistan. Mellan de gröna granarna lyste de vita handkläderna mot den svarta kistan, vilket slutet av 1800-talet skapade tikkörare särskilda likvagnar. Handl. Gustav Karlsson i Boaryd var den förste som hade egen likvagn. Gästgivarer i Boarnamåla

Köpte sedan Litragn och denna har använts
för hela socknen. Den är i bruk någon gång
ännu. På 1930-talet blev det vanligt med lik-
bil. Det var Kristianszons åkeri i Tingsryd
som skaffade den första likbilen, som man
ännu använder.

Begravningsmorgon i sjukhuset.

Vid tiden omkring 1900 brukade begravnings-
gårderna samlas i sjukhuset redan kl. 6
halv sex på morgonen. Gudsfrösten i kyrkan
började kl. 7 och jorðfästning skedd före.
I bondgården storsluga hade dukats lång-
bord i hästskobonn runt rummet. Fösta gången
man satt vid långbord var vid begravning
år 1902. Sedan blev det sed med vad man
kallade "gaungspis", d. v. s. maten serverades
på ett stort bord, där man fick laga för
sig och sedan äta vid småbord.

Först när man kom, fick man kaffe och en
mångt kakor. Sedan följde smörgåsmat
och så några bastanta maträtter och till
sist någon ostkaka och södos av för-
ningarna. "Vedkastprästen" läste från maten
och sedan skulle han "läsa för liket".

Finkertiden skedde detta inomhus i gästa-
badsrummet, men sommartiden samlades
man ute på gårdsplanen framför kistan,
som ännu ej slutits till. Man sjöng först
en belysningspsalm, sedan kom tallet och
till sist sjöng man en psalm. Pådana gamla
tiktal kunde vara mycket bra, hopkomna
som de voro av en fullständigt slärd
person. Man hade skurna koncept, som
emellertid läste utan till. Pådana papper
kunde överlämnas från en äldre till en yngre
tiktalare. Den förste upptecknaren hörd på talen

som vedkastapräst var hemmansägaren Gustav Elmström i Ringshult. Han var nog mest anlitad på 1860- och 1870-talen. Han gjorde också likkistor och var likkörare. Hantl. och hemmansäg. Gustav Karlsson i Boaryd lär ha fått hans koncept, som han samarbetade, och efterträdde honom. Han talade för lik ända till omkring år 1920 och var en mycket bra sångare.

Man har även hört onödigt befängda liktal, då vedkastaprästen fått för många supar, ty Grännsin brukades vid de gamla begravningsgillena. I varje bygd fanns alltid någon som var kunnig och anlitad att hålla liktal. Även vid den allra fattigaste begravning brukade man låsa och sjunga för liket.

Åukomst till kyrkan.

Vid framkomsten till kyrkan sattes likbären med kistan ner utanför kyrkogårdporten.

På sker ännu, på planen framför portarna
ställer kyrkvärdaren ut en bår, på vilken man
ställer kistan. Vid ställigare begravningar
ställdes tvänne "föregångare" framför kistan.
Prestaver har ej kommit till användning
förrän fram på 1900-talet. Efter kistan ställde
sig begravningsföljet med den främsta släkten
närmast kistan. När klockorna ringde, så
kommo prästen och klockaren ur kyrkan
och "mätte liket". Klockaren tog upp psalmen
"Jag går mot döden vad jag går". Då gjorde
prästen och klockaren helt om, klockaren
"sjöngde upp liket," och under psalmsång
och klockringning lågde man upp till
graven. Jordfästningen skedde vanligen ute
vid graven. Ugefär lika går det till ännu,
men under tiden 1 okt - 1 maj, vin termånade
erna, förrättas all jordfästning inne i kyrkan.

Kistan får stå kvar i korset under gudtjänsten.
Sedan att någon nära anhörig kastat mull
på kistan har ej förekommit i Täckelsång.
Från Östra Torvås och Djunders socknar är sedan känt
En enda gång har upptecknaren sett det i
Täckelsång. En nära släkting till den döde,
men han var från en annan socken, tog skovel
när prästen gick från graven, och kastade en
skovel mull på kistan i graven. Samtidigt
kyrkoherde L. Th. Hallin berättade en gång,
att han i en annan socken såg släktingarna
till den döde gå fram och spotta i graven
innan de lämnade den. I äldre tid fyllde
ej dödgrävaren (kyrboaktaren) igen graven, utan
männen bland begravningsfolket hjälptes
åt att göra detta innan deingo in till gud-
tjänsten. Liktal av prästen och andra tal
vid graven voro ej så vanliga förr i tiden.

Begravningsringning.

Pfålaringning skedd förr och sker ännu på
tisdagar och fredagar. Ringningen utfördes
av väktaren med hjälp av någon anhöring
till den döde. Efter ringningen skulle
väktaren ha ett kvadrat brännvin, han skulle
ha "kingsupen". Begravningsdagen fick han
en korg med mat från begravningskalaset.
Man ringde med torens klockor. Vid ring-
ning för män började man med storklockan,
men för kvinnor med den lilla klockan.
Man kunde på så vis höra, om man eller
kvinnor dött. Tacksägelse-ringning har ej
förekommit, men efter jordfästningen och
gudtjänsten har man ringt, och gör så ännu,
"etterringning" för den döde. Vid all ringning,
när klockan slår första slaget, lyfta männen på
hattarna och kvinnorna säga.

Begravningskalasst.

Vid återfärden från kyrkan körde man i samma ordning som vid ankomsten med släktingarna närmast likvagnen. Vid hemkomsten började påtta kalasst eller "vakenatta", som man sade för. Man hade en "ljudare" eller vad man nu kallar vörd, vanligen någon anhörig eller någon i byn som brukade ha detta uppdrag. En svär sak vid ett gammaldags gille var att placera gästerna, när man skulle sitta vid långbord. De förmåmsta gästerna och släktingarna skulle sitta längst fram. Men nu höjde det till god ton i äldre tid att vara "nödbjuden". Man ville nog gärna sitta längst fram, men det låtsades man ej om, utan ljudaren fick drags fram gästerna undan för undan. Man och kvinnor sattes skilda åt, männen på den ena sidan, på det stora rummet och kvinn-

folken på den andra. Allt råttorna vid en vakennatt voro ungefär desamma som vid andra större gästebud. Men kvinnornas förningar, som användes som refterrätter, var det någon skillnad på. Till en begravning hade man "vakennattskonfekt", karameller alldeles lika julgranskarameller, men klädda med svart eller vitt sorppapper och med påklistrade religiösa bilder. Ibland kunde det vara sockerkakor eller sockerkransar med rött litet svart eller vitt papper. En sorts bakelser, krostiga "späns" med svart eller blå glasyr hörde också till begravningsförning. Vidare hade man gästestora vetebrödskakor eller kransar med ett stort kors uppå, och även vanliga förningar såsom såtort, ostkaka, "äggstjärn" samt någon gång "ställe" (spettekaka) med mörk, mörkblå eller vitt glasyr uppå.

Bordslån låstes alltid före och efter målen
och gillet avslutades med psalmsång.

Vid en stor och "hederli" bondbegravning
räckte gillet alltid i två dagar. Tredje dagen
blev kvinnorna bjudna att hämta sina för-
ringafat och då voro trakterns fattiga och
även de som utanför byn hade risat fram-
för sina ställen på kyrkvägen också inbjudna
att avsluta kalaset eller, som man ibland
skamlosast sade, till att "sleka fallrikearna".

Vid fattigmans begravning anordnades
också att gille allt efter råd, men råd
sådant tillfälle fick man hjälp från
bättre lottade så den döde kunde komma
"hedersamt i jorden".

Kyrkotjänarens arvning.

Prästen som skrev ut "ringesedel" och för-
rättade jordfästningen fick betalning i pengar

s. k. Likstol. Klockaren erhöåll förlikan inget
extra, ty han fick annandag jul uppbära ett
frivilligt offer. Håktaren erhöåll betalning
för grävning och för gravens klädande med
gravris. Han fick ju också sin "ringesup" och
smakbitar från begravningskåteret.

Till kyrkan och fattighuset gavs penningar
och så gör man ännu vid dödsfall.

Kyrkogård och gravvärdar.

Häckelsångs Kyrkogård är, liksom övriga kyrke-
gårdar i angränsande församlingar, inhägnad
med en stenmur. Uppå muren växer olika
sedumarter. Inne på Kyrkogården runt omkring
stenmuren äro planterade hästkastanjer och
lönnar. Häckelsångs nuvarande Kyrkogård är
från år 1828 med en nyanlagd utvidgning.
Men en kilometer norr därom finnes en öde-
Kyrkogård, den gamla Kyrkplatsen. På denna

gamla kyrkogård finnes några liggande
flata kalkstenshällar från 1700-talet, vilka nog
får betraktas som de äldsta gravvårdarna.

Men där finnes även några resta stener från
särjna av 1800-talet. På nya kyrkogården finnes
både stenar, gjutjärns kors, smidda kors och träkors.

Om alla äldst är nog en liten post vanliga
naturssten utan inskription. Gjutna järnkors
av olika utseende finnes på Håckelvängs kyrko-
gård tolv st. kors. Där har förut funnits många
flera. En del av korsen har gjutits på Öremo
senare Dängs gjuteri i Södra Sandsjö socken.

I Håbbels socken fanns på 1800-talet ett gjuteri
i Öneby, där man också gjorde gravkors.

På Håckelvängs kyrkogård har funnits mängder
av smidda järnkors, men endast sex stycken
stilla ännu kvar. Dessa ha alla olika utseende.
I korsens mitt finnes en liten trästola med

den dödes namn under glas. På bakridan har
på några stunnit en psalmens. I socknen
funns på 1800-talet i Botakult en smed,
Cornelius Hjertell, som smidde sådana gravkor,
varför de flesta koren nog varit gjorda av honom.
De gamla träkoren, naturligen av ek, ha snart
helt försvunnit. Vid 1900-talets början kom
mer stensar av slipad granit. Stenhuggari
finnes i Väckelsång.

Alla gravarna äro vända i öster-väster. De grävas
i "linjer" och omgrävning får ej ske före 30 år har
gått. Påskild plats finnes för familjegravar.
I äldre tid voro nästan alla gravkullarna
planterade med vintergröna (*Vinca minor*).

En gravväxt som kommit till tidig användning
är silvurmossa (*Cesastium tomentosum*). Numera
planteras gravarna med alla möjliga sorters
blommor. Omkring gravkullarna har man sandat.

och över de slåta gravarna inom stenram
är sand, som man krattar i fina mönster.
Omkring en del äldre familjegravor finnes
gjutna järnstaket. I äldre tid fanns ej
några grusade gångar, ej heller hade man sand
på gravarna. Högst stenar på 70 cm för
numera ej sätts upp och stenramarna kring
gravarna har förbjudits. Man vill ha mer
grönskap på kyrkogården.

Omkring 1900 började man använda kransar
på gravarna. De första voro hemmagjorda
bundna av lingonris eller vintersgröna.
De första köpekransarna voro av tvinnade böjda
palmblad med några konstgjorda blommor.
Lösa blommor på gravarna har man börjat
oned på 1900-talet. Man långt tillbaka i tiden
har man haft "örtakransar" (blomstekar) med sig
till kyrkan. De har varit bundna av gammaldags

Kryddväxter, såsom äbradd, isop och lavendel m. m. och använts att lukta på i kyrkan och lader i på gravarna. Påskransor har varit mycket vanliga på gravarna långt in på 1900-talet, men dessa har numera helt försvunnit.

Andra Begravningsplatser.

Innom Väckelångs socken har funnits flera s. k. prestgårdar, platser där man begravd döda under pesttid. Man fick ju då föra pestdöda till kyrkogården, utan särskilda prestkyrkogårdar blev uttagna här och var. En kilometer söder om Väckelångs järnvägsstation på västra sidan om Landsvågen har funnits en prestkyrkogård, tydligen från pesttiden 1711-1712. Den har blivit uppodlad på 1900-talet. På Braryds Östergårds ägor har funnits en prestkyrkogård från samma tid. Den blev uppodlad av upptecknaren morfar. Enligt äldres berättelser var där omkring 1000 gravar.

I byn Boenshult dogo i pesten år 1711 sex personer, som nog blivo begravna i den vid Boaryd uttagna pestgården. Ett stort stenröse, som kallas Pestgårdsköret, finnes på platsen.

På ett annat ställe i Boaryds by finnes en åker kallad Pestgårdsåker. Där har tydligen varit forngravar, ty för länge sedan lär man där ha funnit en "lekkenka" (gravurn) med aska och ben. Men där kan också ha begravts pestdöda vid någon föregående pesttid, t. ex. år 1602, då pesten härjade i Konga härad och Boenne prästar i Väckelsång dogo i pesten.

I byn Höfvestorps utmark på gränsen mot byn Brevik i Pingväs socken lär rentligt vad gamla berättar en pestgård ha funnits, men några särskildamärken synes ej där. I Östads by finnes också tradition om en pestgård.

I socknarna omkring Väckelsång berättas också om

prestgårdar och prestbackar. Ofta nämnas järn-
åldersgravfältet som prestgårdar.

Invid Fiskestad Vödregård i Häckelsångs socken,
gården kallas vanligen Saungår, finnes en åker
kallad Kyrkåker. Där ligger en ringformad
stenmur omkring $\frac{1}{4}$ meter hög och så där en
fotå meters bred med en ingång. Planen inom
muren är omkring 25 meter i diam. Det kan
nog möjligen ligga någon grund för traditionen
om gudtjänstplats på Kyrkåker.

Har man ute i markerna hittat någon
liggande död, så har för alla som måste färdas
förbi platsen, kastat en pinne eller rickvist på
stället. På en plats invid Kournamåla "Piclien",
har man ha hittat en kvinna död. Platsen kallas
än i dag Värpet. I Linnungsö socken kallas en
backe på en väg där man en gång i tiden
funnit en kringvandrande knalle död för Värperbacken.

Sorgdräkt.

Till begravning har alltid både män och kvinnor varit klädda i svart. Alla begravningsgästar voro sorgklädda. Till kvinnornas svarta kläddningar hars svart silkeschalett på huvudet. Billigare var svart nåttelduk. På psalmboken hade kvinnorna en vit nådduk. Sorgdräkt och sorgslöja har kommit på 1700-talet.

Kännen hade svart kostym och hög hatt, särskigen brudgumstassen för gifta, andra hade vanlig svart hatt. Sorgband på hatt eller arm har man börjat med på 1900-talet. Sorgtiden efter nära anhörig var ett år, och under den tiden var man svartklädd vid kyrkbesök och högtidliga tillfällen. Den närmaste tiden efter dödsfallet gjorde man ej några onödiga besök eller gick på kalastillställningar. Men efter en tid läbbade man på sorgen, hade mera sällsynta

Folklor om Kyrkogården.

Kyrkogården troddes sakta sig ett övernaturligt djur, en sugga eller annat, det var ej det samma på alla kyrkogårdar. Kyrkogrim har det där väsendet kallats på en del håll. Det var mycket farligt att nattetid göra besök på en kyrkogård, då kunde man råka ut för det där djuret. Årsgångare kunde få kännning av det och även andra som nattetid ville hämta något från kyrka eller kyrkogård. Medel från sådan rigd plåt som skulle användas vid krusleri, trolldomskonst och sjukdomars botande skulle hämtas i hemlighet nattetid. Till sjukdomars botande kunde man använda murbruk från kyrkan eller mull från kyrkogården m. m. Den som ville ha tur och lycka i jakt och fiske eller andra företag lånade människoben från kyrkogården. Men det

Lånade måste ovillkorligen ställas åter,
annars gick det illa för den som lånat.

Det fanns "skårva" och en del lyter, som kunde
bötas med saker från kyrkogården.

Om ett barn fått "terskårva", skulle man hämta
murbruk från kyrkans tornfasta och laga
blod från rumpan på en stult och blanda
i murbruket. Av denna sås skulle barnet
bli bra. Man kunde också för skårva laga
mull från kyrkogården och lägga den i
vattnen och låta det koka samt ge barnet
att dricka av vattnet kyrkogårdsjorden kokat.

Råkade en kvinna som vårdade barn få
se under en likkista, då fick det barnet
"liklyte". Pådant lyte kunde bötas, om man
tog ett klädesplagg, som barnet bukit på
sig, och lade detta under ett lik i kistan
och lät det följa med i graven.

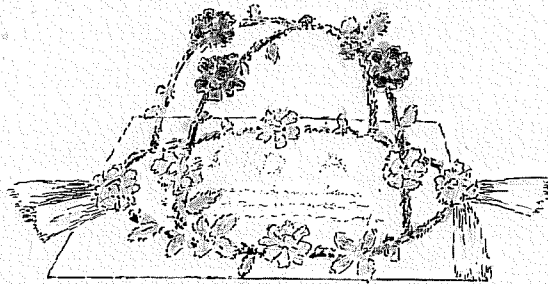
Om ett barn "pressade unne" (urinerade i
bädden), så troddes detta vara ett Lyke.

Detta Lyke kunde botas om barnet fördes
över eller sjädr kunde hoppa över en öppen
grav. Men detta skulle ske tre gånger, när
männan var i ny och i nedan och i sm-
lyke mellan ny och nedan. Det skulle
ske på söndagsmorgnar innan solen
gick upp.

ACC. N:R M. 11380:35

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

35.

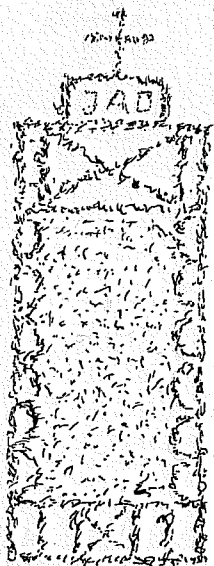
Minneskrona

från 1850-talet.

ACC. N:R M. 11380:36.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

36.

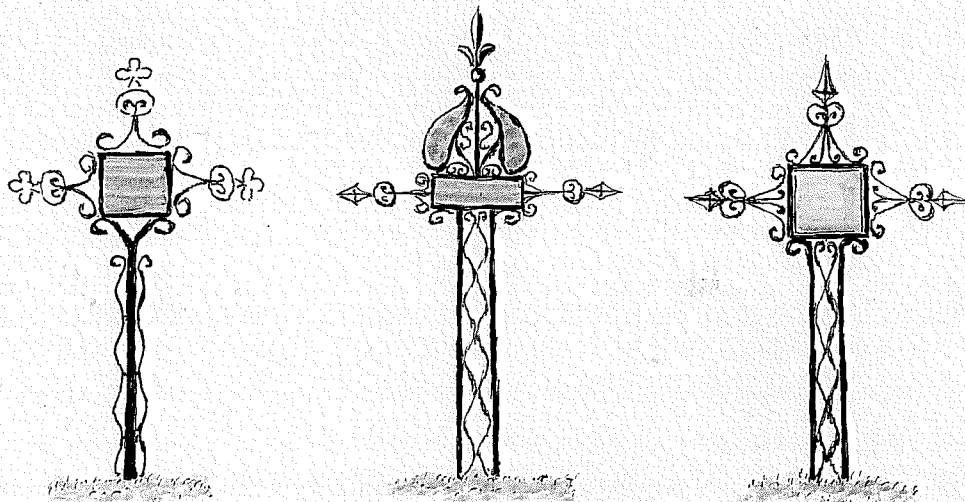
Risningar för lik.

ACC. N:R

M. 11380:37.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

37.

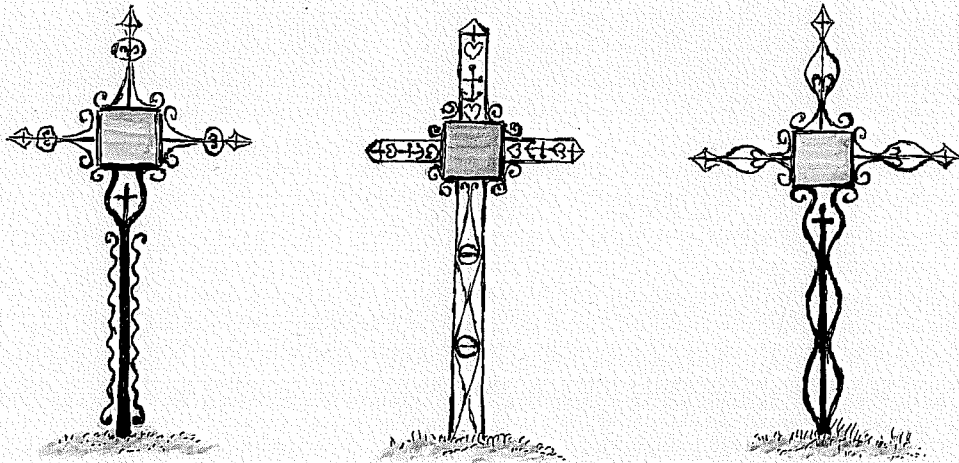
Smidda järnkors
på Väckelsångs kyrkogård.

Från 1800-talets senare hälft.

ACC. N:R M. 11380:38.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

38.

Smidda järnkors
på Väckelsångs kyrkogård.

Från 1800-talets senare hälft.